

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НОТАРІУСА ЯК СУБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ

WAYS TO IMPROVE THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF A NOTARY AS A SUBJECT OF STATE REGISTRATION

Дяковський О.С., к.ю.н.,

викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Мороз С.С., к.ю.н.,

керуючий партнер

Адвокатське об'єднання «Юридична компанія «Діктум»

У статті досліджено шляхи вдосконалення адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації в Україні. Автори аналізують різні аспекти правового статусу нотаріуса, зокрема, його права, обов'язки, відповідальність, а також механізми гарантій забезпечення нотаріальної діяльності. Особлива увага приділена питанням забезпечення належних гарантій у здійсненні нотаріальної діяльності та проблемам юридичної відповідальності нотаріусів.

Важливою частиною дослідження є аналіз гарантій для нотаріусів, які забезпечують рівність доступу до професії та захист від незаконного втручання у діяльність нотаріуса, визначених Законом України «Про нотаріат». Окремо розглядається правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації, зокрема через співвідношення з іншими правовими актами, що регулюють діяльність державних реєстраторів. Визначено, що нотаріус має певні обмеження та відповідальність, яка включає дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність. При цьому, важливим є також питання гарантування незалежності нотаріусів в рамках виконання своїх обов'язків, що повинно забезпечувати належний рівень юридичних послуг для громадян.

Досліджено також зарубіжний досвід функціонування нотаріату, зокрема, порівняння двох основних моделей нотаріату: англосаксонської та латинської. Латинська модель нотаріату, яка має місце в Україні, представлена трьома основними підтипами: німецьким, французьким та змішаним. Автори статті особливо звертаються до досвіду Німеччини, адже ця модель функціонує в Україні. Відповідно до німецького законодавства, нотаріус несе як цивільно-правову, так і дисциплінарну відповідальність, а в крайніх випадках навіть кримінальну відповідальність. Чітко визначений інститут юридичної відповідальності нотаріусів у Німеччині забезпечує високий рівень юридичної надійності нотаріальних послуг.

Також приділено увагу досвіду функціонування нотаріату у Франції. Зокрема, акцентовано увагу на непересічному адміністративно-правовому статусу нотаріуса, який поєднує в собі державну службу та широку дискрецію дій, що сприяє більшій ініціативності самого нотаріуса при роботі з клієнтами.

На основі проведеного аналізу пропонується комплекс заходів для вдосконалення адміністративно-правового статусу нотаріусів в Україні. Зокрема, серед цих заходів виділяються: уточнення механізмів відповідальності нотаріусів, забезпечення належних гарантій їхньої діяльності, а також вдосконалення процедурних аспектів нотаріального посвідчення документів, що дозволить підвищити ефективність нотаріату як важливої складової правової системи України.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус нотаріуса, юридична відповідальність нотаріуса, гарантії нотаріальної діяльності, французька модель нотаріату, німецька модель нотаріату, міжнародний досвід нотаріату, захист даних, персональні дані, інформація, адміністративне судочинство.

The article examines the ways to improve the administrative and legal status of a notary as a subject of state registration in Ukraine. The authors analyze various aspects of the notary's legal status, in particular, his/her rights, duties, responsibilities, and mechanisms of guarantees for notarial activities. Particular attention is paid to the issues of ensuring proper guarantees in the performance of notarial activities and the problems of legal liability of notaries.

An important part of the study is the analysis of guarantees for notaries that ensure equal access to the profession and protection against unlawful interference with the activities of a notary, as defined by the Law of Ukraine "On Notaries". The legal status of a notary as a subject of state registration is separately considered, in particular through the correlation with other legal acts regulating the activities of state registrars. It is determined that a notary has certain restrictions and responsibilities, including disciplinary, administrative, civil and criminal liability. At the same time, it is also important to guarantee the independence of notaries in the performance of their duties, which should ensure an adequate level of legal services for citizens.

The author also examines the foreign experience of notary functioning, in particular, a comparison of the two main models of notary: Anglo-Saxon and Latin. The Latin model of notary, which is in place in Ukraine, is represented by three main subtypes: German, French and mixed. The authors of the article especially refer to the experience of Germany, as this model is functioning in Ukraine. According to German law, a notary bears both civil and disciplinary liability, and in extreme cases, even criminal liability. The clearly defined institution of legal liability of notaries in Germany ensures a high level of legal reliability of notarial services.

Attention is also paid to the experience of notaries in France. In particular, the author emphasizes the notable administrative and legal status of a notary which combines public service and broad discretion, which contributes to greater initiative of the notary when working with clients.

Based on the analysis, the author proposes a set of measures to improve the administrative and legal status of notaries in Ukraine. In particular, these measures include: clarifying the mechanisms of notaries' liability, ensuring proper guarantees of their activities, and improving the procedural aspects of notarization of documents, which will increase the efficiency of the notary as an important component of the legal system of Ukraine.

Key words: administrative and legal status of a notary, legal liability of a notary, guarantees of notarial activity, French model of notary, German model of notary, international experience of notary, data protection, personal data, information, administrative proceedings.

Досліджуючи шляхи вдосконалення адміністративно-правового статусу нотаріуса в Україні, перш за все необхідно з'ясувати зміст даного поняття. Найбільш ґрунтовними дослідженнями в даній сфері є дисертації О. О. Висеканцева, в якій проводиться вивчення проблеми адміністративно-правового статусу нотаріуса,

та В. В. Юрченка, де досліджується проблема адміністративно-правового статусу нотаріуса в умовах реформування юстиції України.

О. О. Висеканцев визначає адміністративно-правовий нотаріуса, як визначені законодавством права, обов'язки, обмеження, гарантії та відповідальність, які у своїй взає-

модії відображають правове положення державного нотаріуса в системі державних органів [1, с. 7].

З точки зору В. В. Юрченка адміністративно-правовий статус нотаріуса – це його положення (місце) у механізмі держави та системі владовідносин, визначеного шляхом закріплення у адміністративно-правових нормах відповідних прав та обов'язків, а також інших найбільш важливих і принципових юридичних характеристик [2, с. 46].

Варто також приділити увагу позиції С. Я. Фурси, відповідно до якої для нотаріуса як публічної особи, яка наділена державною певною компетенцією щодо вчинення нотаріальних дій, слід вживати поняття «правосуб'єктність», а не «право» та «дієздатність», адже їх застосування є некоректним, оскільки нотаріус наділяється державою не здатністю мати права та обов'язки, а конкретними правами та обов'язками, передбаченими законом і спрямовані на виконання нотаріальної функції [3, с. 211].

Таким чином, можемо зазначити, що до структурних елементів адміністративно-правового статусу нотаріуса можна віднести права, обов'язки і відповідальність, а також гарантії захисту прав і обов'язків.

Проаналізувавши наукові статті та інші дослідження, можна виділити такі проблемні аспекти адміністративно-правового статусу нотаріуса, що потребують подальшого вдосконалення, а саме: питання забезпечення гарантії здійснення нотаріальної діяльності та проблематика юридичної відповідальності нотаріусів.

Як зазначає М. В. Бондарєва, під гарантіями нотаріальної діяльності необхідно розуміти правові засоби, які у сукупності (системі) забезпечують належну реалізацію наданих прав та виконання обов'язків всіма суб'єктами нотаріальних правовідносин [4, с. 80].

Гарантії нотаріальної діяльності в Україні визначаються статтею 8-1 Закону України від 02.09.1993 р. № 3425-XII «Про нотаріат» (далі – Закон № 3425-XII). Відповідно до цієї норми, держава гарантує і забезпечує рівні умови доступу громадянам до зайняття нотаріальною діяльністю та рівні можливості нотаріусам в організації та здійсненні ними нотаріальної діяльності. Будь-яке втручання в діяльність нотаріуса, зокрема з метою перешкоджання виконанню ним своїх обов'язків або спонукання до вчинення ним неправомірних дій, у тому числі вимагання від нього, його помічника, інших працівників, які знаходяться у трудових відносинах з нотаріусом, відомостей, що становлять нотаріальну таємницю, забороняється і тягне за собою відповідальність відповідно до законодавства. Обшук, виїмка, огляд робочого місця (контори) проводяться на підставі та в порядку, встановленому законом [5].

Також, якщо розглядати нотаріуса, як суб'єкта державної реєстрації, то варто звернутися до Закону України від 15.05.2003 р. № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (далі – Закон № 755-IV) [6] та Закону України від 01.07.2004 р. № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон № 1952-IV) [7].

Статтею 11 Закону № 1952-IV передбачено для державних реєстраторів наступну гарантію: «Державний реєстратор самостійно приймає рішення за результатом розгляду заяв у сфері державної реєстрації прав. Втручання, крім випадків, передбачених цим Законом, будь-яких органів влади, їх посадових осіб, юридичних осіб, громадян та їх об'єднань у діяльності державного реєстратора під час проведення реєстраційних дій забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом» [7].

Відповідну гарантію також визначено ч. 10 ст. 6 Закону № 755-IV: «Втручання будь-яких органів, їх посадових осіб, громадян, юридичних осіб та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, у діяльність державного реєстратора під час проведення реєстра-

ційних дій, крім випадків, передбачених цим Законом, забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом» [6].

Щодо розуміння відповідальності нотаріуса, то пропонуємо звернутися до І.В. Святецької, яка зазначає, що відповідальність нотаріуса, за своєю суттю, – це форма впливу держави на допущені порушення правових норм, на посягання на соціальні інтереси суспільства, права особи. Нотаріус відповідає за правомірність своїх дій не тільки перед особами, що звернулись за нотаріальною допомогою, але й перед суспільством в цілому. [8, с. 56].

Відповідно до ч. 6 ст. 8 Закону України «Про нотаріат» нотаріус не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, інформації про фінансову операцію або держателю Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань інформації про кінцевого бенефіціарного власника або структуру власності юридичної особи, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, а також за інші дії, якщо нотаріус діяв у межах Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Окрім цього, в ч. 2 ст. 27 Закону України «Про нотаріат» зазначено, що нотаріус не несе відповідальності у разі, якщо особа, яка звернулася до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії: подала неправдиву інформацію щодо будь-якого питання, пов'язаного із вчиненням нотаріальної дії; подала недійсні та/або підроблені документи; не заявила про відсутність чи наявність осіб, прав чи інтересів яких може стосуватися нотаріальна дія, за вчиненням якої звернулася особа.

Тобто можна стверджувати, що нотаріус може бути суб'єктом дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності. Так, наприклад, при дисциплінарній відповідальності до нотаріусів може застосовувати анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю через розголошення відомостей, що становлять нотаріальну таємницю (пп. «ж» ч. 1 ст. 12 Закону № 3425-XII). Адміністративна відповідальність нотаріуса проявляється в наслідок застосування положень ст. 166-23 КУпАП через порушення нотаріусом порядку державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень тягне за собою накладення штрафу від чотирьохсот до шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Цивільну відповідальність нотаріуса можна розглядати через призму ч. 1 ст. 27 Закону № 3425-XII шкода, заподіяна особі внаслідок незаконних дій або недбалості приватного нотаріуса, відшкодовується в повному розмірі. І проаналізувавши також Кримінальний кодекс України, нотаріус може нести кримінальну відповідальність, наприклад, за статтею 358 КК України (підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів).

Тому, здійснивши аналіз вищевикладених норм та юридичної літератури, де в різній мірі розкривається питання юридичної відповідальності нотаріуса, то вважаємо за доцільне погодитися із висновком Н. В. Льєвої, яка зазначає, що законодавча невизначеність інституту відповідальності нотаріуса свідчить про відсутність гарантії нотаріальної діяльності, що є причиною порушень прав нотаріуса, а також громадян та юридичних осіб, які звернулись за вчиненням нотаріальних дій. А тому в умовах сучасного реформування нотаріату в Україні, дана проблема потребує законодавчого регулювання [9].

Відтак для пошуку шляхів вдосконалення адміністративно-правового статусу нотаріуса, варто розглянути іноземний досвід, де нотаріат здійснює свою діяльність набагато довше, а його становлення і розвиток має більший шлях.

Перед аналізом закордонного досвіду варто зазначити, що наразі у світі існує два види нотаріальних систем, які різняться роллю і значенням нотаріуса та його діяльності в суспільстві.

Перший тип нотаріальної системи – англосаксонський, який наявний у таких країнах, як Велика Британія, США, Сінгапур, Кіпр тощо. До компетенції нотаріусів у даних країнах входить лише посвідчення документів і підписів. Наприклад, в англійських судах посвідчений нотаріусом документ не має повної юридичної сили доказу і потребує перевірки фактів, викладених в угоді. Система англосаксонського типу характеризується тим, що кодифіковані закони тут нечисленні, джерелами правових норм є переважно традиції та прецеденти, утворені юридичною практикою. З метою забезпечення основного принципу цивільного обігу – свободи угод – передбачена можливість користуватися будь-якими доказами. Сторони, що укладають контракт, перебувають «віч-на-віч» і, навіть передбачаючи заздалегідь можливі конфлікти з приводу виконання такої угоди, покладаються на суд, який повинен буде вирішити спір, що виникне [10].

Як підсумовує Н. В. Ільєва, у країнах англосаксонської правової системи поки що залишається недостатньою роль і значення нотаріату, а відповідно й фрагментарність правового регулювання нотаріальної діяльності, регламентація його засад на рівні нормативно-правових актів окремих штатів або територіальних одиниць держави, що істотно ускладнює правову базу та практичну регламентацію [11, с. 42].

Другий тип нотаріальної системи – латинський нотаріат, що наявний у романо-германської правової системи, зокрема це майже всі країни Європи, більшість країн Латинської Америки та Японія. В даній системі нотаріус не входить до державного апарату і не є державним службовцем та є особою вільної юридичної професії, однак свої повноваження він отримує від державної влади. Держава делегує йому право засвідчувати редактовані і складені ним документи з метою надання їм юридичної сили, яку можливо оскаржити тільки судовому порядку [12, с. 163].

Відтак, порівнявши два види нотаріальних систем, ґрунтуючись на наукових дослідженнях, зокрема Н. В. Ільєвої, та Законі України «Про нотаріат», можемо констатувати, що в Україні наявна латинська система улаштування нотаріату. Тому найбільш доцільним є розгляд досвіду саме країн континентальної Європи.

Саме систему латинського нотаріату науковці поділяють ще на три моделі: німецька, французька та змішана.

Нотаріат німецької моделі побудований таким чином, що функція нотаріуса має надмірно формалізований характер, оскільки при проведенні консультацій, переговорів, витребуванні необхідних документів тощо, що фактично складає підготовку до нотаріальних дій, нотаріус не бере активної участі. Робота нотаріуса зводиться тільки до розробки відповідного, необхідного клієнту, акту та його подальше посвідчення [13, с. 148].

Французька модель латинського нотаріату, на відміну від німецької, характеризується ініціативністю самого нотаріуса з моменту звернення до нього зацікавленої особи та наявності тісної взаємодії між ними протягом всього часу вчинення нотаріальної дії [14, с. 136]. Зазначена модель розглядається як конвєр з індивідуальним підходом, у якому нотаріус і працівники нотаріальної контори забезпечують здобуття бажаного клієнтом правового результату. Як слушно зауважує Ю. П. Ільїна, у результаті такого «гнучкого підходу» спостерігається ігнорування формалізму, що деколи знижує публічно-правову скла-

дову нотаріальної професії, що може призвести до одностороннього відношення нотаріуса до виконання своєї роботи [13, с. 149].

Змішана нотаріальна модель – це поєднання елементів німецької та французької моделі. Її використовують у багатьох європейських та латиноамериканських державах, таких, як: Іспанія, Нідерланди, Швейцарія, Португалія, Куба та інші [13, с. 149].

На основі характеристик даних моделей, можемо дійти висновку, що в Україні функціонує система наближена до моделі німецького латинського нотаріату. Відтак розумно буде розпочати аналіз закордонного досвіду щодо правового статусу нотаріусу саме з німецького законодавства.

Основною правої діяльності нотаріусів є Федеральний закон про нотаріат (німецькою – Bundesnotarordnung або скорочено BNotO, далі – BnotO). Відповідно до ст. 1 BNotO нотаріуси є незалежними державними посадовими особами, які призначаються в землях для запису правових актів («нотаріальний запис») та для виконання інших завдань у сфері превентивного відправлення правосуддя [15].

Для того, щоб стати нотаріусом в Німеччині необхідно скласти іспит, який складається з письмової та усної частин. Особливістю цього іспиту є те, що його можна перекласти тільки один раз. Тобто кожен має не більше двох спроб стати нотаріусом (ст. 7a BnotO). Нотаріуси призначаються земельним управлінням юстиції після заслуховування нотаріальної палати після вручення свідоцтва про призначення (ст. 12 BnotO).

До основних функціональних обов'язків нотаріуса в Німеччині відноситься посвідчення правочинів у таких галузях, як комерційне право; корпоративне право; спадщина і дарування; сімейне право; доручення на медичний догляд. Окрім цього, до обов'язків нотаріуса відноситься також пояснення всіх можливих шляхів врегулювання певної справи. Нотаріуси несуть майнову відповідальність, якщо необхідні пояснення не надаються. Консультації нотаріуса з усіх юридичних питань обов'язково повинні бути задокументовані. Нотаріус повинен об'єктивно, незалежно і неупереджено оцінювати угоду по відношенню до всіх учасників. При цьому він зобов'язується зберігати всі матеріали справи в таємниці. Також нотаріус складає проекти договорів відповідно до законодавства ФРН і дає юридичні консультації щодо договору. Він зачитує вголос Договір в присутності всіх відповідних сторін, Договір підписується всіма сторонами і скріплюється печаткою нотаріуса [16, с. 48].

Цікавим є гарантування незалежності та неупередженості, що передбачається ст. 28 BnotO, відповідно до якої нотаріуси повинні вживати належних запобіжних заходів, щоб гарантувати збереження незалежності та неупередженості під час виконання своїх службових обов'язків, зокрема щодо дотримання заборон участі та інших офіційних обов'язків відповідно до положень цього Закону, Закону про нотаріальний запис та Суду.

Щодо відповідальності нотаріусів у Німеччині, то варто звернутися до ст. 19 BnotO, яка передбачає, що у випадку навмисного або з необережності порушення покладених на нього службових обов'язків щодо інших осіб, то нотаріус зобов'язаний відшкодувати цим особам завдану шкоду. Якщо нотаріус діяв через недбалість, то він може бути притягнутий до відповідальності, лише якщо потерпілі сторони не можуть отримати компенсацію в інший спосіб. Якщо нотаріус не вчиняє відповідних дій щодо відшкодування, то застосовуються положення Цивільного кодексу про відповідальність за шкоду в разі порушення державним службовцем своїх службових обов'язків. Німецьким законодавством передбачається персональна відповідальність нотаріусів. Держава не несе відповідальності замість нотаріуса. Тобто законодавством Німеччини чітко передбачена цивільно-правова відповідальність нотаріуса.

Також розділом 2 частиною 3 BnotO передбачено окремі норми щодо дисциплінарної відповідальності нотаріусів та порядку проведення дисциплінарного провадження. Відповідно до ст. 95 BnotO за наявності достатніх фактичних даних, що свідчать про винне порушення нотаріусом або стажистом своїх службових обов'язків, і це порушення не є лише незначним за своїм характером, контролюючий орган має право порушити дисциплінарне провадження щодо такого нотаріуса або стажиста за ознаками дисциплінарного проступку. А виходячи зі змісту ст. 95а BnotO, можна дійти висновку, що в крайніх випадках за таку протиправну поведінку може бути розпочате кримінальне провадження.

Стаття 97 BnotO передбачає заходи впливу, які можуть застосовуватися у рамках дисциплінарного провадження, а саме: письмова догана, штраф у розмірі до 50 000 євро та звільнення.

Тобто можемо підсумувати, що особливістю німецького законодавства щодо правового статусу нотаріусів є чітко визначений інститут юридичної відповідальності, який залежно від правопорушення передбачає цивільно-правову, дисциплінарну та кримінальну види відповідальності.

Переходячи до розгляду нотаріату у Франції, варто приділити увагу Ордонансу «Про статус нотаріусів» (французькою – *Ordonnance relative au statut du notariat*, далі – Ордонанс) [17].

Відповідно до ст. 1 Ордонансу нотаріуси є державними посадовими особами, необхідними для отримання всіх актів і контрактів, яким сторони повинні або бажають надати характер автентичності.

Загалом статус нотаріуса у Франції є доволі цікавим, адже тут поєднується дві протилежні функції в одній особі: державним службовцем, якому держава делегувала численні спеціальні зобов'язання, та особою, що виконує свої функції в системі ліберального латинського нотаріату. Тому, як наслідок, з одного боку, нотаріус несе персональну відповідальність за всю свою професійну діяльність, а дотримання зобов'язань забезпечується спеціальним дисциплінарним законодавством, а з іншого – він повинен консультувати свого клієнта, адже клієнт очікує, що нотаріус пояснить йому різні варіанти, а також наслідки актів, які він збирається підписати, а також бути лояльним до клієнта і до будь-яких інших співпідприємців. Окрім цього, нотаріус у Франції відповідає за зміст, форму та збереження документів, які він складає [18].

У Франції нотаріуси несуть цивільно-правову, кримінальну та дисциплінарну відповідальність.

Цивільно правова відповідальність нотаріуса настає через будь-яку недбалість з його боку при складанні доку-

ментів і перевірок, які він повинен проводити. Для того, щоб бути в змозі відповідати за свою відповідальність, професія має механізм подвійних гарантій: страхування професійної цивільної відповідальності та колективну гарантію. Наприклад, відповідно до ст. 6-2 Ордонансу професійна цивільна відповідальність нотаріусів гарантується договором страхування, укладеним Вищою радою нотаріату.

Кримінальна відповідальність нотаріуса у Франції можлива тільки у випадку, якщо він свідомо зазначить недостовірні факти. Тоді він отримає обвинувачення у підробці офіційних документів.

Дисциплінарна відповідальність нотаріуса можлива за порушення всіх етичних правил. Вона не є пов'язана із кримінальним провадженням, хоч компетентними органами у дисциплінарних справах щодо нотаріусів є прокурор і голова обласної ради або міжвідомча нотаріальна палата [18].

Підсумовуючи все вищевикладене варто зазначити наступне. Аналіз адміністративно-правового статусу нотаріуса в Україні свідчить про необхідність його подальшого вдосконалення, зокрема, особливу увагу варто приділити гарантіям здійснення нотаріальної діяльності та юридичній відповідальності нотаріусів. Хоч і наявні певні правові механізми, такі як гарантії доступу до нотаріальної діяльності та заборона зовнішнього втручання, система контролю та відповідальності за діяльність нотаріусів потребує удосконалення з метою не допущення порушення законодавства та утворення судових спорів у сфері державної реєстрації.

Враховуючи досвід інших країн, в першу чергу таких як Німеччина та Франція, де функціонує чітко визначена система гарантій та відповідальності для нотаріусів, Україні доцільно адаптувати елементи цих систем для забезпечення належного функціонування нотаріальної професії. Особливо важливою є удосконалення процедур дисциплінарних стягнень, та збереження інформації та персональних даних, що дозволять забезпечити прозорість та ефективність нотаріальної діяльності.

Окрім цього, корисним, на нашу думку, буде реформування системи нотаріату, щоб вона була більше схожа на французьку модель, а не німецьку, як це наявно зараз. Адже французька модель передбачає більшу ініціативність нотаріусів і тісну взаємодію між ними та клієнтами, що забезпечує гнучкість і доступність нотаріальних послуг. Такий підхід може сприяти підвищенню рівня довіри до нотаріусів, а також сприяти розвитку індивідуального підходу до кожного клієнта. Впровадження французької моделі в Україні дозволить нотаріусам не тільки виконувати формальні процедури, але й активно консультувати клієнтів, що стане важливим кроком до підвищення якості надання правових послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Висеканцев О.О. Адміністративно-правовий статус державного нотаріуса: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Сумський державний університет. Суми, 2014. 203 с.
2. Юрченко В.В. Адміністративно-правовий статус нотаріуса в умовах реформування юстиції України: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. К., 2013. 205 с.
3. Старчук О. В. Адміністративно-правовий статус нотаріуса: окремі аспекти. *Збірник матеріалів XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання реформування правової системи»*. 2019. С. 210–212.
4. Бондарева М. В. Гарантії нотаріальної діяльності. *Університетські наукові записки*. 2010. № 2 (34). С. 79–82.
5. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII : станом на 15 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 13.12.2024).
6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV: станом на 23 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 13.12.2024).
7. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Постанова Каб. Міністрів України від 25.12.2015 № 1127 : станом на 25 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-п#Text> (дата звернення: 13.12.2024).
8. Святецька І. В. Деякі питання юридичної відповідальності нотаріуса. *Мала енциклопедія нотаріуса: наук.-практ. журнал*. 2013. № 2 (68). С. 56–59.
9. Ільєва Н.В. Правове регулювання юридичної відповідальності нотаріуса в Україні: проблеми та перспективи. *Актуальні питання державотворення в контексті сучасних цивілізаційних викликів* : зб. тез допов. учасн. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (Черкаси, 26–27 листоп. 2020 р.). Черкаси : Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2020.
10. Нотаріальна палата України – Сучасні системи нотаріату – історія їх розвитку. Нотаріальна палата України – Головна сторінка. URL: http://npu.in.ua/pro-npu/istoria/suchasni_sistemi_notariatu_-_istoriya_jh_rozvitku (дата звернення: 16.01.2025).

11. Ільєва Н. В. Зарубіжний досвід здійснення нотаріальної діяльності та його адаптація до вітчизняної системи нотаріату. Проблеми національної державності : матер. міжнар. наук. конф. пам'яті доктора юридичних наук, професора Стрельцова Л. М. Одеса : Астропринт, 2013. С. 41–46.
12. Гуледза А. Г. Нотаріальні системи сучасності: організаційно-правовий аспект. *Форум права*. – 2011. – № 4. – С. 162–166.
13. Ільїна Ю.П. Особливості правового статусу нотаріуса у деяких зарубіжних країнах. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2013. No 5. С.148–152.
14. Василів С., Сорочкіна О. Світові системи нотаріату: порівняльний аналіз. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2020. Т. 7. No 1. С. 134–140.
15. BNotO – Bundesnotarordnung. Gesetze im Internet. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bnoto/BJNR001910937.html> (дата звернення: 16.01.2025).
16. Денисяк Н. М. Деякі аспекти діяльності нотаріусів в Німеччині. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. No 3. С. 47–49.
17. Ordonnance n 45-2590 du 2 novembre 1945 relative au statut du notariat – Légifrance. *Légifrance*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006069175> (дата звернення: 16.01.2025).
18. Comment régler un litige avec un notaire ? Recours du client et contr | Notaires de France. *Accueil | Notaires de France*. URL: <https://www.notaires.fr/fr/profession-notaire/role-du-notaire-et-ses-principaux-domaines-d'intervention/comment-regler-un-litige-avec-un-notaire#toc-anchor-1> (дата звернення: 16.01.2025).